

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**D. D. Emanuelis Gonzalez Tellez, In Inclyta Salmanticensi
Academia Collegii Majoris Conchensis Alumni, &
antiquioris vespertinæ Sacrorum Canonum Cathedræ
propriarii Interpretis; in Pinciano Sanctæ ...**

Additis Notis uberioribus ab Historia, & Chorographia

Complectens Librum Tertium

González Téllez, Emanuel

Francofurti Ad Moenum, 1690

Caput VIII. Honorius III. Reverendissimæ in Christo filiæ Illustri Reginæ (a)
Vngariæ.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-74526](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-74526)

CAPUT VIII.

Honorius III. *Reverendissima in Christo filia Illustri Regina (a) Ungariae.*

Cum sicut ex relatione dilectorum filiorum Capituli (b) Oradiensis nobis innotuit, devotionis zelo succensa, eorum feceris Ecclesiam consecrari, profecto speramus, quod zelus ille, qui te ad ejusdem Ecclesiae consecrationem induxit, te quoque ut & dotem ei conferas, debeat animare: & quidem cum non sit Ecclesia, nisi de dote provivum ei fuerit, consecranda, eo liberalius ad dotandam praedictam Ecclesiam aperire manus munificentiae tuae debes, quo facilius potes id facere, & ad hoc fortius, tanquam ex debito, jam teneris.

NOTAE.

(a) *Ungariae.*] Ita restituo inscriptionem, & textum ex quinta compilatione Honorii III. *sub hoc tit. cap. unic.* ubi notavit Cironius, praesentem epistolam missam esse Gertrudi uxori Andreae II. Hungariae Regis, filiae Bertholdi Ducis Moraviae; vel Beatrici uxori secunda dicti Andreae.

(b) *Oradiensis.*] Legendum esse *Waradicensis*, jam notavit Cironius in praesenti. Waradin autem est civitas Episcopalis Hungariae, suffraganea Archiepiscopi Coloceniensis.

COMMENTARIUM.

Ex hoc textu sequens communiter deducitur assertio: *Qui fecit Ecclesiam consecrare, tenetur eam dotare.* Probant eam textus in cap. nemo, de consecr. dist. 11. c. 1. cap. pia mentis 16. quest. 7. Con. il. Brachar. 2. can. 5. relatum in cap. placuit 1. quest. 2. Concil. Aurel. 4. can. 33. ibi: *Si quis in agro suo, aut habet, aut postulat habere decem, primum & terras ei deputet sufficienter, & clericos, qui ibidem sua officia implent, ut sacrae locis reverentia condigna tribuatur.* D. Gregorius lib. 2. epist. 9. ibi: *Timotheus illustris femina petitoria nobis insinuatione suggestit, quod habetur in subditis, intra civitatem Ariminensem, in loco juris sui oratorium se pro sua devotione fundasse, quod in honorem Sanctae Crucis desiderat consecrari: & ideo frater charissime, si tua civitatis jure memorata constructio consistit, & nullum corpus ibidem constat humanum esse, percepta primitus donatione legitima, &c. consecrabis.* Heraldus Episcopus Turon. in suis capitul. cap. 46. *De edificationibus Ecclesiarum, ut nullus antea fundamentum jaciatur, donec Episcopus veniat, & in medio crucem figat, & sic accepta dote, construendi licentiam tribuat.* Concil. Wormat. tempor. Hadr. II. cap. 3. cap. final. de jure patron. in 5. compil. ibi: *Cum igitur sicut nostri est auribus intimatum, quaedam Ecclesia regni tui, quarum omnium es patronus, non habere terram liberam asseratur, Serenitatem tuam rogamus, monemus, & hortamur attentis, quatenus cum indecens modis omnibus videatur, ut Ecclesia memorata competenti dote penitus sint expertes, ipsarum cuilibet saltem triginta passus terre, juxta canonicas sanctiones in liberam elemosinam extra cimiterium a parte qualibet earundem ad domos clericorum faciendas ibidem liberaliter largiaris.* Synod. Valentina sub D. D. Gonzal. in Decretal. Tom. III. Pars II.

Lothario, cap. 9. *Saculares, & fideles laici, si condere voluerint basilicas in praediis suis, sicut edictum piissimorum Augustorum continet, unam coloniam vestitam cum tribus mancipiis donationis (alias dotis) gratia eis conferant.* Carolus Magnus in suis Capitul. cap. 229. *Nemo (inquit) Ecclesiam aedificet antequam civitatis Episcopus veniat, & ibidem crucem figat publice, & ante praesumat, qui aedificare vult, quod ad luminaria, & ad custodiam, & stipendia custodum sufficiat: & sic facta donatione, domum aedificet.* Imperator Justinianus in novel. 67. *Ut nullus aedificet, ibi: Qui nominis causa ad opus sanctorum Ecclesiarum accedunt, deinde eas aedificantes, nequaquam curam ponunt, ut expensas eis quoque exponant decentes, & ad luminaria, & ad observantium alimenta, & ad sacra mysteria vel ministeria, sed deserunt eas in nudis aedificiis constitutas.* Concil. Toletanum 3. can. 15. ubi Episcopis interdicitur Ecclesiam consecrare, nisi prius dotis chartam confirmatam habuerint. D. Chrysostomus homil. 18 in Acta Apostolorum, ibi: *Quasi, inquit, ducta uxore, vel sponsa, vel dotata virgine, sic erga Ecclesiam affectus sis, dotem inscribi illi: ita tibi benedictionis premium multiplicabitur.* Et l. 2. § 3. tit. 10. part. 1. Illustrant ultra congestos a Barbosa, & Garanna in praesenti, Cironius ad hunc textum, le Maître lib. 1. de jure Eccles. cap. 7. Canisius in cap. 3. de jure patron. Gentilis in notis ad apolog. Apulei, fol. 315. Filicinus in cap. 4. de offic. Ordin. Ballamon in can. 17. Concil. Niceni 2. Loayla, Binius, & Corjolanus in dict. can. 5. Concil. Brachar. 1. Hunnius in encyclop. tit. 1. cap. 2. Landmeter, lib. 2. de veteri mon. cap. 58. Bignonius in notis ad Marculum, fol. 521. Petrus Gregorius lib. 1. part. tit. 28. cap. 9. & de benefic. cap. 15. Bulengerus lib. 3. opusc. cap. 40. Antonius Augustinus in epit. jur. lib. 15. tit. 15.

Sed haec assertio difficilis redditur sequenti juris consideratione; nam Ecclesiam nihil possidere posse, tam in communi, quam in particulari, probari videtur ex Salviano lib. 2. ad Eccles. Caesol. pag. 339. ubi de divitiis Ecclesiae loquens ait: *Impedimenta haec, adjuncta onera, non subsidia; possessione enim, & usu opum non sufficitur religio, sed evertitur.* Unde Christus Dominus dum in hoc saeculo vixit, nullam possessionem habuit, immo de crastino non esse cogitandum, verbo, & exemplo docuit. Igitur non recte in praesenti adeo dos Ecclesiae procuratur,

Cccc 3 ut

ut laicus, qui eam construxit, dotare cogatur. Augetur hæc dubitandi ratio ex eo; nam constructio Ecclesiæ in præfenti casu ex liberalitate, & munificentia Reginæ Ungariæ cœpit: sed donare, aut majorem liberalitatem exercere nemo cogitur, *l. absentis, ff. de donat. §. 1. Instit. eod. tit.* Donatio enim actus merè voluntarius est, & nullo jure cogente fit, *l. donari, ff. de donat.* Seneca *lib. 3. de benefic. cap. 19.* ibi: *Beneficium id est, quod quis dedit, cum illi liceret non donare.* Cicero *orat. 37. in Pisonem*, ibi: *Qui modus tibi frumentis astimandi? Quæ honoraria? Si quidem potest vi, & metu extortum honorarium nominari.* Quintilianus *declamat. 7.* *Omniū beneficiorum ista natura est, ut non sit necessitas, sed potestas, quod in honorem alicujus inritum est.* Desinit privilegium vocari posse, si cogas, *Cuncta (si videtur) jura procurrito, nusquam adeo pro nobis sollicita lex est, ut quod præstat, extorqueat.* Ergo Reginâ Ungariæ non debebat cogi Ecclesiâ jam constructam dotare. Accedit, nam si semper qui construxit Ecclesiâ, eam dotare cogere, nunquam eveniret, ut unius, ejusdemque Ecclesiæ alius esset patrônus ratione constructionis; & virtute donationis alius, ut supponitur in *cap. piamentis 16. quest. 7. cap. novit, de jure patron.* ubi etiam probavi jus patrônatus acquiri ex constructione Ecclesiæ, & ejus dotatione: ergo quia non semper qui construit Ecclesiâ, eam dotare cogitur.

3.
De loco ubi
Ecclesia
construi-
tur.

Quâ difficultatè ita fulcitâ non obstante, verâ est præfens assertio, pro cuius expositione sciendum est, nonnulla necessariò observanda esse in Ecclesiæ constructione, & dedicatione antequam ab Episcopo consecratur. Primum locus, seu area Ecclesiæ construenda destinata libera esse debet ab omni humano dominio, seu jure; ideoque forsitan jure civili non licebat locum sacrum construere, nisi cum assensu Principis, *l. sacra loca, ff. de rerum divisi.* nec locus sub conditione legatus dedicari propter spem dominii, *l. si locus sub conditione, ff. de relig.* nisi ut testator ipse sepeliretur; quo casu exaudiendus est textus in *l. ult. ff. ut in possess.* ergo antequam extruatur Ecclesia, locus est ab omni prophana ditione eximendus, ita ut nec Princeps in eo ullam retineat potestatem. Unde legimus apud Ordericum Vitalem *lib. 3. hist. Eccles.* quod cum locus extruendæ Ecclesiæ S. Ebrulfi destinatus esset, nobiles Normanniæ omne jus, quod sibi in eum locum titulo dominii habere poterant, ejurarunt; quod & Dux confirmavit solenni diplomate: *Locum (inquit Ordericus) nominatum, communi consensu ita liberum tradiderunt ejus tutela, ut nec sibi, nec aliis quibuscumque aliquam adjuerantiam, aut redditum, præter beneficia orationum à monachis liceret, vel hominibus eorum exigere: Dux autem bonæ voluntati eorum gratanter acquievit, & testamentum de rebus, quas optimates sui sancto Ebrulfo dabant, confirmavit.* Inde etiam provenit, ut licetè regulariter nemo vendere rem propriam compellatur, *l. invitum, C. de contrah. emptio. l. nec emere, C. de jure delib.* tamen religionis favore ut Ecclesia construatur cogitur dominus iusto pretio accepto fundum distrahere, argumento textus in *l. si quis sepulchrum, ff. de relig. l. Lucius, ff. de evict. l. in communes, C. de communi servo; l. item si verberatum, §. item si forte, ff. de rei vendic. docuerunt latè Covar. *lib. 3. variar. cap. 14. num. 7.* Cujas*

lib. 3. observ. c. 22. pluribus relatis Hemo-filla in *l. 3. gloss. 1. tit. 5. part. 5.* Secundo desideratur ad Ecclesiæ constructionem, ut in ipsa area, ubi sacræ ædes construuntur, non sint sepulchra defunctorum cadavera; immò si tumulata reperiantur; exhumentur, & extrâ projiciantur, propter incertitudinem, an Catholici, Hæretici, vel Gentes ultimum diem clauserint. Unde cum sanctus Frodobertus Trecentis Episcopus rogaretur Ecclesiâ construere in loco ubi corpora defunctorum jacebant, ante consecrationem iussit ea erui, & asportari, ut referitur in annalibus Trecentibus editis per Nicolaum Camuzatum; ibi: *Is ad prædicta Basilicæ consecrationem à fratribus evocatus, diligentius percontatur, utrum inter sacrandos parietes sepulchrorum cadavera regeantur. Cumque composisset inesse quamplurima; universa prius de templo eliminanda præcepit, contentans se non aliter consecrationis officium suscipiturum.* Ita etiam D. Gregorius *lib. 1. epist. 22.* Surrentino Episcopo iussit consecrari monasterium S. Stephani, eâ conditione videlicet; si eo loco constructum sit, ubi nullum corpus fuerit humatum. Eandem conditionem apponit in consecratione oratorii per Timotheam matrônâ conditi, *lib. 2. epist. 9. & lib. 5. capitul. cap. 48.* ita caveatur: *Ecclesiâ, in qua mortuorum cadavera infidelium sepeluntur, sacrificare non licet: sed si apta videtur ad consecrandum, inde evulsis corporibus, & rasis, vel lotis lignis ejus, readificetur.* Quia immò si locus ille fuisset commercio hæreticorum inquinatus, nefas erat Ecclesiâ illic extrui, Concil. Epauinense *can. 33.* ibi: *Basilicæ hæreticorum, quas tantâ execratione habemus exasas, ut pollutionem earum purgabibilem non putemus, sanctis usibus applicare despicimus: sane, quas per violentiam nostrâ abstulerant, possimus revocare.*

Tertio, cum in ipsa Ecclesia sub altari principali condendæ essent Sanctorum reliquæ, juxta tradita supra in *cap. 1.* & ibi ad divina officia celebranda necesse sit adfici Sacerdotes, qui Martyrum reliquiis assiduo famulatu deserviant, & in ornandis ædibus sacris cultum, atque ornatum comparent; & quia inter ipsam Rectorem, & Ecclesiâ conjugium spirituale contrahitur, ut probavi in *cap. inter, de transit. Episc.* non incongruè bona hæc dotem Ecclesiæ appellarunt SS. PP. supra, *num. 1. laudati*; & Lucius in *epist. unic. in princip.* ibi: *Significasti vos à quibusdam non rectam fidem tenentibus, atque vestras Ecclesias suis dotibus spolari.* Synodus Valent. sub Lothario *can. 9.* *Dotis à fidelibus designata basilicis, ad hoc, quod statim est, videntur.* Tolet. 3. sub Recharedo, *can. 3.* ibi: *Ecclesia ex dote, quam largitus est, qui illam adificavit, presbyterum habeat.* Colonien. sub Carolo Crallo, *can. 4.* ibi: *Nec ex dote Ecclesia, id est ex uno manso, & quatuor masculis consus exigatur.* Trosclian. *can. 6.* *Dotis Ecclesiæ libera omnino ab omni consus, & tribus presbyterum.* Et *can. 3. Synod. 6. & lib. 6. Capitul. cap. 69.* in diplomate Ottonis 1. ibi: *Dotem quoque Ecclesiæ, id est duas bobas possessionis, & beneficium presbyteri in eodem loco deservientium. Nec novè hæc voce utuntur Ecclesiæ PP. nam & Gentes possessiones templorum dotes eorum dixerunt.* Ovidius *lib. 10.*

Templosq; accedere dote
Hano iussere meis

Idem

Id est agrum Damascenum. Cenforinus de die natali, ibi: *Et cum agros, atque urbes, Deorum munere possiderent, partem quandam templis, sacellisque, ubi eos colerent, dicaverit.* Alio sensu Optatus Milevit. lib. 2. de schism. Donatist. contra Parmenianum Ecclesiæ dotes nominat prærogativas, intelligens Ecclesiæ, ut exponit Henellius de dotat. cap. 7. Qui ergo vult Ecclesiæ ædificare, p̄tius debet dotem assignare, & instrumentum dotale conficere, de quo Imperator Zeno ita sanxit in l. 15. C. de sacros. Eccles. Si quis donaverit aliquam rem mobilem, vel immobilem, vel se moventem, aut jus aliquod personæ Martyris, aut Prophetæ, aut Angelis, tanquam ipsi possessæ oratorium ædificaturus, & donationem insinuaverit apud quos necesse est, cogitur opus, quamvis nondum inchoatum fuerit, perficere per se, vel per hæredes; & perfecto opere, dare ea, quæ donatione continentur. Etiam constructâ Ecclesiâ dotem ipsam promissam tradere debet, in cuius traditione pro adipiscenda possessione rerum; olim quibusdam traditionibus symbolis Ecclesiæ utebatur, ut retuli in cap. 2. de consecr. Et tandem chartam ipsius dotationis, ubi accuratè omnes possessiones, & res pro dote Ecclesiæ traditæ recensebantur, & inscribentur: cujus chartæ exemplar ex antiquitatibus Aleman. refert le Maître lib. 2. de iuribus Eccles. cap. 7. & chartam dotationis Ecclesiæ Toletanæ ab Alfonso Castellæ Rege factæ; refert Loaylas inter Concil. Hispan. pag. 197.

Deinde sciendum est, quod sicut in dote nuptiali attenditur conditio contrahentium, quoad dotis modum, & quantitatem, l. quæro, ff. de iure dot. probabimus infra in cap. 1. de adulter. ita olim non omnibus Ecclesiis dos æquâ fuit; pro numero enim sacerdotum, vel monachorum pinguior dos constituebatur; ut ex ea ministri omnes commodè alii possent; neque prophætiis artibus operati dando cogere dignitatis suæ; & religionis maiestatem dedecorare. Ita majorum suorum providentiam laudat Justinianus in novella 3. his verbis: *Deprehendimus eos, qui sacrosanctam aliquam Ecclesiam in hac alma urbe exædificaverunt, non solum curam ædifici gessisse, sed etiam in sacris ædibus, quas ipsi instituerunt, sufficiens erogatio suppeteret, ut quæ definirent, quod per singulas Ecclesias presbyteros versari conveniret, quot Diaconos, vel maros, vel feminas; quot subdiaconos, & item cantores, simul & lectores, & ostiarios; adhuc adis sumptuum adiecisse. Præterea peculiares redditus, qui instituto huic suo satis essent: nec multitudo fuit aliqua adjecta, cui exinde competens solutio fieri non posset.* In Concilio Valentiniano Galliæ sub Lothario, cap. 9. ita legitur: *Ipsi saculares, & fideles laici, si condere voluerint basilicas in prædiis suis, sicut edictum piissimorum Augustorum continet, unam colonicam vestitam cum tribus mancipiis dotationis gratiâ conferant, moxque Episcoporum iuri, & sanctæ marie Ecclesiæ eandem basilicam submittant. Aliter verò nos Episcopos, earum consecrationem sciant non impleturos.* Colonica autem est villa; seu villula cum modo agrî, quantum colonus unus colere potest, & nec admodum à manso distat, ut probavi in cap. 11. de censibus. Ut ad modum dotis Ecclesiæ redeamus; certè in Oratoriis ratio habebatur clericorum, qui illic erant instituendi; nam si fortè sacerdotes assumendi erant; pinguiori reddi-

tu dotabantur, quàm si inferioris gradus clerici, veluti Diaconi, aut Ostiarii. His enim sufficiebant mediocres sportulæ, quia illis nihil incumberebat præterquam ædem sacram purgare, & candelis; ac luminibus moderari, ut definitum fuit in dicto Concilio Tolet. 3. sub Recharedo, can. 2. ibi: *Placuit Dei sacerdotibus, ne quisquam infra suam parochiam Dei aulam ingurat; & munificus ille, qui sanctam Dei ædificaverit Ecclesiam, quod ibidem pro suo heredi largitus est, eodem loco presbyter secundum priorum canonum instituta deserviens habeat: & si presbyterum ea facultas habere non permittit, vel Diaconus instituatur: certè si minor est census, ostiarius à Sacerdote sit electus, qui nitorem infra sinus sanctæ Ecclesiæ faciat, qui & sanctarum reliquiarum luminaria omni subsequenti nocte accendat.* Exco fortasse, quod aliqua Ecclesiæ fundata essent, ut aliorum Ordinum, præterquam Ostiariorum ministerio non egerent; manavit forsitan origo beneficiorum; quæ vulgò simplicia dicimus. Fuisse autem Ecclesiis quasdam, quas non presbyteri, aut Diaconi; sed inferioris nominis, ac gradus clerici regerent; abundè liquet ex D. Gregorio lib. 2. epist. 19. tibi Ecclesiam S. Agnetis, quæ in via suburbana constructa erat; commendat curæ Leonis eujusdam acolythi, cui propterea assignat pensiones certarum domorum. In monasteriis verò pro numero monachorum dos constitui debebat. Qui autem numerus ad conficiendum monasterium sufficiat, can. 16. Synodi Trul. & ex eo le Maître d. lib. 2. cap. 8. assignat. Si autem Ecclesia parochialis construatur, dos competens debet constitui saltem victui duorum; presbyteri; inquam; & clerici ad minus; quia non potest presbyter celebrare; & divina officia solus exequi; cap. ut quisque; de vita & honest. cleric. cap. proposuisti; de filiis presby. Expedit tamen, si fieri posset, duobus presbyteris parari necessaria; ut si fortè unus in casum agriitudinis incidere, alius vices ejus suppleret; cap. illud 7. quæst. 1. & aliquando placuit, ut dos tribus ministris sufficeret, cap. ut quoque; de consecr. dist. 1. Ultra etiam debet esse dos congrua ad onera Episcopalia solvenda, & hospitalitatem exercendam, cap. de monachis; de præbend. cap. 2. de suppl. neglig. cap. de præb. in 6.

Quibus ita animadversis apparet vera ratio præsentis decisionis; nam cum in præsentis specie Regina Ungariæ fundasset; construxissetque Ecclesiam, tacitè se obligavit ad ejus dotationem; siquidem juxta canones antiquos Ecclesia non potest consecrari sine congrua dote; nec solum ipse, qui construxit; tenetur eam dotare, verum etiam hæres ejus ad ipsum compelli valet. Leo Imperator novella 14. ubi statuit, ut si quis ædificaverit monasterium, nec dotem sufficienter dediderit; & moriatur ab intestato, relictis liberis; si tres sint liberi, monasterium, seu Ecclesia quadrantem bonorum ejus habeat; si ultra plures reliquerit; in succedentes liberos connumeretur monasterium, & accipiat deducto ære alieno quantum quisque acceperit: quod si defunctus mortuus fuerit sine liberis, relictis parentibus, dividatur substantia inter parentes proximos; qui unam partem; & monasterium, qui aliam partem dimidiam accipiant: si parentes non superint, nec filii; sed tantum agnati; bes bonorum ad

monasterium perveniat, triens ad cognatos; si verò fundator testatus sit, & nihil reliquerit monasterio, ut Antistes loci sufficientem monasterio partem accipiat, reliquis juxta testamentum valituris. Immo Glossa in presenti, verbo *Consecranda*, docet quod si Episcopus omittat exigere cautionem dotis, & sine ea Ecclesiam consecret, tenetur Ecclesiam illam dotare, ut tenetur providere de necessariis ei, quem sine titulo ordinavit, *cap. 2. ubi probavi, de preb.* Quod tamen Bernardus Glossator verum credit, dummodo Episcopus possit eam dotare de bonis propriis sine præjudicio propriæ Ecclesiæ, ne delictum ipsius noccat Ecclesiæ, cui præcst, *cap. 3. 16. q. 7.* Tandem P. Gregorius *de benef. cap. 15. num. 3.* hoc verum exillumat, si prius discussæ fuerint facultates fundatorum, & fuerint inventæ non sufficientes; & eo casu in subsidium dandam esse in ipsum Episcopum actionem, argumento legis 3. §. 1. ff. si mensor falsum modum, l. fin. §. final. ff. de eo per quem factum fuerit. Sed licet Episcopus possit dotem exigere; non tamen aliquid munus pro ipsa consecratione petere valet, sed tantum recipere, si iponte offeratur, *cap. 1. 1. quæst. 2. cap. ult. 1. q. 3.* Concil. Pictav. *can. 4.* Nullus Episcopus pro sacris Ordinibus, vel pro Ecclesiarum benedictionibus munus accipiat. Aquisgran. 2. sub Ludovico, p. 1. cap. 5. Nullus Episcoporum deinceps pro dedicatione sanctæ Ecclesiæ aliquid exigere præsumat. Refert Antonius Augustinus in *epit. lib. 4. tit. 47.* quo modo accipiendus est quod legitur apud Hermoldum in *Chron. Sclavor. lib. 3. cap. 21.* Episcopum omnibus bonis ac facultatibus exutum, fato, ac miseria temporum suorum, ex consecratione altarium, & cathedratico vicissitasse: Hartnucius, inquit, *Bremensis Episcopus necessitate compulsus ministerialium redditus Episcopales per triennium abjuravit, ut infra tempus illud omnia ex integro solverentur. Episcopus vero ex his, quæ de cathedratico, vel consecratione altarium consequi poterat, vicissitabat.*

7.
Dissolvi-
tur dubi-
tandi ra-
tio.

Nec obstat dubitandi ratio supra adducta, quæ moti Waldenses tenuerunt, Ecclesiam, aut ejus ministros, rerum temporalium, maximè immobilium, dominium obtinere non posse, & peccare Principes Ecclesias dotando. Quem errorem sequuti fuerunt Wiclephus, & Lutherus, ut refert Arseldius *hisor. Wicleph. cap. 2.* his verbis: *Omnes possessiones non monachis modo, sed universo proterus clero eripit, nec solidum aliquem, aut stabilem ei decimarum fructum reliquit. Dotare Ecclesiam est contrarium sacre Scripturæ, & contra regulam Christi. Sylvester Papa, & Constantinus Imperator erraverunt Ecclesiam dotando. Papa & omnes Cardinales, & Clerici possessiones habentes sunt heretici, & laici consentientes, Imperator, & seculares sunt seducti à Diabolo, ut Ecclesiam dotarent bonis: Sacerdotes Veteris Testamenti vivebant ex proprietario: Ecclesia non habuit dotem, vel possessionem rei immobilis ante Constantinum Magnum: non est sacrilegium auferre res Ecclesiæ datas, & Deo consecratas; immò debent Principes sub pena damnationis auferre bona temporalia à Clero habitualiter peccante. Istum errorem penè conscriptum restituit Lutherus; nam cum impii heretici sectas suas stare non posse animadverterent, nisi Principum, & Magnatum patrocinio niterentur, existimant eos posse facili negotio in suas partes abduci, si ad Ecclesia*

prædam accerferent, persuaderentque posse Ecclesiam illis, quibus dotata est, bonis non solum impunè, verum & religiosè spoliare. Qui error damnatus fuit in Concilio Constantiensi, & rectè, nam Ecclesiam à primis ejus sæculis bona propria, peculiareque patrimonium habuisse, constat ex D. Ambrosio relato in *cap. aurum 70. 12. q. 2. cap. quatuor 27. cum sequent. eadem q.* & suppellectilia pretiosa etiam persecutionis tempore Ecclesiam habuisse, ex D. August. & Optato refert Baronius *tom. 1. anno 57. num. 81. & tom. 2. anno 223. num. 3.* prædique possedisse constat ex *cap. nulli 27. 12. quæst. 1. cap. non liceat 12. q. 2. cap. 1. cap. si quis 6. cum sequent. cap. ad audientiam 9. cum sequent. de rebus Eccles. probat Duarenus de sacris Eccles. ministr. lib. 2. cap. 1. Robertus lib. 2. rerum quocid. cap. 2. Quintanadvennas lib. 1. Eccles. cap. 2. num. 8. Lessius de justitia lib. 2. cap. 4. dubit. 7. Molina eodem tractat. tom. 1. disput. 122. Bellarminus *tom. 1. contro. lib. 1. de Eccles. cap. 5.* Joannes Pollema, in oratione habita in Concilio Basiliensi, quæ extat *tom. 4. Concilior. Basi. p. 1. l. Maistre lib. 1. de jurib. Eccles. cap. 1. fuscè Valenzuela contra Venetos 3. p. per totam.* Nec faver Waldensibus dicta auctoritas Lucæ *cap. 14.* quæ est accipienda de preparatione mentis, ita ut animo debeant omnes fideles pauperatem sectari; non de vera renunciatione, & abdicatione bonorum temporalium, ut ex D. Angustino *epist. 5. ad Marcel.* explicat Bellarminus *ubi supra;* nam ut inquit Salvianus *lib. 1. ad Eccles. Cathol.* non sunt ipsæ divitiæ per se noxiæ, sed mentes malè utentium criminosa. Et si de renunciatione temporalium bonorum locus ille acciperetur, non solum præteret Ecclesiis, & Clericis temporalis domini obtinendi capacitatem, sed etiam omnibus fidelibus laicis: quod per absurdum est, ut jam notavit Joannes Pollema, *ubi supra.* Nec exemplum Christi Domini, quod adversarii adducunt, pro eis facit; siquidem verius est, Dominum nostrum facultates aliquas, etsi tenues, possedisse, ut libi, & suis victum pararet, ut declaravit Joannes XXII. in *extravag. 4. & 5. de V. S.* & notavit Bellarminus, & Pollema, *supra.* Nec etiam revocare licet statum Ecclesiæ præsentis ad tempus illius nascentis, quo Prælati contenti elemosynis fidelium collectas diebus tantum Dominicis faciebant, ut ait Socrates *lib. 7. hisor. cap. 12.* constatque ex epistola II Pauli ad Corinth. *cap. 16.* & ex traditis à Leone Papa *serm. 2. 3. & 5.* Baronio *tom. 1. anno 44. num. 68.* Eo enim tempore tanta pecuniæ quantitas colligebatur, ut quæ supererat, in gazophylacium reponeretur. Baronius *supra, num. 69.* Sed postquam charitas cepit tepescere, elemosynæ, & collectæ minus fructuosæ sue unt; quare justè cautum fuit, ut Ecclesia absque competenti dote non consecraretur. Inde obiter cognoscitur iniquitas constitutionis Diocletiani, & Maximiani *in l. collegium 8. C. de heredib. instit.* quatenus odio Christianorum, ut notavit Robertus *d. cap. 2. fol. 124.* statuit nullum collegium hereditatem capere posse, ut Ecclesiam arceret à bonorum temporalium dominio: quod etiam circa clericos cautum fuit in *l. nulla, C. Theod. de Episcop. & Cleric.* in quam invehitur D. Hieronymus *in epist. ad Nepotianum,* his verbis: *Pudeat dicere, Sacerdotes idolorum, mimi, aurigæ, & scorta heredi-**

rates capiunt: solis clericis hoc lege prohibetur, & prohibetur non à persecutoribus, sed à Principibus Christianis, D. Ambrosius ad Valentin. epist. 31. Nobis etiam privata successione emolumenta rectoribus legibus denegantur, & nemo conqueritur; non enim putamus injuriam, quia dispendium non dolemus. Notavimus in cap. 3. de testam. Nec obstat augmentum primum ipsius dubitandi rationis; nam qui construit Ecclesiam, ut supra probavi, tacite obligatur ad ejus dotationem; unde non tam liberalitas est hæc dotis constitutio, quam debiti solutio, ut innuitur in ultimis verbis hujus textus; facitque textus in cap. 1. de donat.

Unde Regina Ungariæ in præfenti specie, quasi ex debito, virtute constructionis Ecclesiarum tenebatur eam dotare. Nec obstat ultimum augmentum difficultatis; nam variis ex causis accidere potest, ut ejusdem Ecclesiarum alius sit Patronus ratione dotationis, alius constructionis causâ, veluti si ille, qui construxit Ecclesiam, inopiâ oppressus eam dotare non potuit, aut postquam dotavit, rebus ipsis in dotem datis amissis, alius novam dotem constituit: quibus, & in similibus casibus duo patroni dantur, alius ratione dotationis, alius constructionis causâ.

CAPUT IX.

Gregorius IX. (a) Astoricensi Episcopo.

Quâ per Episcopum benedictâ, Ecclesiam reconciliari posse per alium Episcopum non negamus, per Sacerdotes simplices hoc fieri de cætero prohibentes, non obstante consuetudine provinciarum Bracharen. (quæ dicenda est potius corruptela:) quia licet Episcopus committere valeat quæ jurisdictionis existunt, quæ ordinis tamen Episcopalis sunt, non potest inferioris gradus clericis demandare. Quod autem mandantibus Episcopis super reconciliatione factum est hæcenus per eosdem, mediocriter toleramus.

NOTÆ.

(a) Astoricen.] De Astoricensi Diocesi, & ejus Præfatis, jam nonnulla notavi in cap. 17. de re judic.

(b) Aquâ per Episcopum benedictâ.] Licet aqua, tam ad administrandum baptismum, quam pialularis, id est ad peccatorum remissionem, pro benedictione populi à Sacerdotibus benedicatur, ut latè probant de ea, & ejus effectibus agentes, Baron, anno 44. num. 88. & anno 57. num. 10. & anno 132. num. 5. Turrianus pro canon. Apost. lib. 3. cap. 6. & lib. 5. cap. 4. Joan. Dartis ad dist. 3. de consecr. Marfil. Colum. de aqua benedictâ, Ofius in confess. Polon, cap. 80. Creditus Alanus lib. 4. dialog. cap. 3. Lindanus Pæwopl. cap. 99. Genebrardus in Psalm. 150. num. 4. Didacus Payva lib. 4. orthodox. Grethferus de benedict. lib. 3. cap. 4. & 5. Turrianus contra Magdeburg. lib. 3. cap. 6. & 9. Theophilus Raynaud. tom. 15. in Heterocl. ad finem, fol. 557. & tom. 16. eodem tractat. p. 2. punct. 5. Durantius lib. 2. de ritibus. cap. 21. Bellarminus tom. 3. controuv. lib. 3. de Sanctis. cap. 7. Lucas Tudenis lib. 2. contra Waldens. cap. 3. Novarinus lib. 6. aqua nuptialis, cap. 123. Serarius lib. 1. opusculorum, cap. 6. Forcatul. in pen. juris civil. cap. 19. Franc. Valens in concord. jur. in proem. 6. cap. 4. Bosquetus in notis ad Innoc. III. lib. 1. epist. 30. Jodocus Coccius lib. 5. thesauri, artic. 8. Carrier. tom. 2. fol. 532. Saufay in Panop. Sacerd. p. 2. lib. 2. cap. 6. per totum. Tamen hæc aqua, quæ cum cinere miscetur pro reconciliatione, aut consecratione Ecclesiarum, tantum per Episcopum benedicatur; unde ad distinctionem alterius aquæ vocatur hæc aqua consecrata, ut probant Antonius Marfil. de aqua benedictâ, cap. 5. num. 2. Turrianus pro canon. dicto lib. 3. cap. 6. & d. lib. 5. cap. 4.

COMMENTARIUM.

EX hoc textu communiter sequens d. ducitur assertio: *Simplex presbyter non potest Ecclesiam consecrare, nec eam violatam reconciliare, etiam ex delegatione Episcopi.* Probant eam textus in Concil. Tolet. 8. can. 7. ibi: *Quâ de re nosse nos convenit, quod Episcopalis eminentia cultum non immerito sacris omnibus esse summa percensuit, quæ cæteris Sacerdotibus exercenda prohibuit scilicet templorum Dei sacrationem, christi benedictionem, sacerdotumque ordinum institutionem; quæ tandem alter ordinata persistunt, quam excellentissimè conferuntur; quia & tanto ab eis singulariter impendantur, quanto eidem summo culmini peragenda servantur.* Concil. Hispal. 2. can. 7. ibi: *Nam quamvis cum Episcopis plurima illis (presbyteris) ministeriorum communis sit dispensatio, quadam novellis, & Ecclesiasticis regulis sibi prohibita noverrint sicut & Presbyterorum, & Diaconorum, ac virginum consecratio; sicut constructio altaris, benedictio, vel unctio: si quidem nec licere eis Ecclesiam, vel altarium consecrare.* Wormat. can. 8. ibi: *Igitur presbyteris, quamvis cum Episcopis plurima ministeriorum communis sit dispensatio, quadam tamen auctoritate veteris legis, quadam novellis, & Ecclesiasticis regulis sibi prohibita noverrint.* Consecratio ergo virginum, & benedictio, vel unctio altaris à presbyteris minime fiat: similiter non liceat eis Ecclesias consecrare. Carolus lib. 7. Capitul. cap. 159. cap. nullus, cap. nulli, de consecr. dist. 1. Eandem potestatem consecrandi, & reconciliandi Ecclesias, Episcopis competere docuerunt Clemens in cap. hic ergo, de consecr. dist. 1. Leo epist. 88. Felix IV. epist. 1. Isidorus epist. ad Ludfredum. Illustrant ultra congestos à Cenedo in collect. ad Decret. collect. 135. Barbosa bio, & de potest. Episcop. alleg. 28. num. 56. & lib. 1. juris Eccles. cap. 4. num. 28. Vazquez 3. p. in 3. p. D. Thome, disput. 243. cap. 4. Germonius lib. 3. de sacror. immunit.